

לירון אורמן | צילום: קרן קורתי

יואב שדה | צילום: מיתר ליקורניק ושות'

אילן מאור | צילום: עינת מאור

עמוס יידן | צילום: קומודון

מתן וילנאי | צילום: יח"צ

עם הפנים למעצמה הסינית העולה - למה סין? למה עכשיו?

ישנן סיבות רבות לחיזוק הקשרים בין הכלכלה הישראלית לזו הסינית: מפותנציאל יצוא אדיר לחברות ישראליות ועד לתרומה החיובית העצומה של ההשקעות בישראל שערכו החברות הסיניות. בראיון מיוחד מסבירים בכירי לשכת המסחר ישראל-אסיה על כל מה שחשוב באמת ביחסים העסקיים בין ישראל לסין // **לירון אורמן**

לאחר קרוב לשלושה עשורים של קשרים דיפלומטיים בין ישראל וסין, קשרי הכלכלה והסחר בין שתי המדינות צומחים בהתמדה ומהווים מרכיב מרכזי במערכת הקשרים הבילטאריים בין שתי המדינות. פרסום המגזין השנתי "עסקים עם סין" בהוצאת TheMarker הוא הזדמנות טובה להתבוננות סדורה בפוטנציאל, אל מול האתגרים במערכת היחסים הכלכלית בין המדינות, במיוחד לנוכח כותרות וכתבות שהתפרסמו בשנה האחרונה ומזהירות מפני חיזוק קשרי ישראל - סין, בדגש על ההשקעות הסיניות בישראל. לצורך זה כינסתי ארבעה מבכירי לשכת המסחר, שמייצגים (במצורף) מעל מאה שנות עבודה בקו ישראל - סין, על מרכיביו העיקריים: דיפלומטיה, עסקים ומשפט, וביקשתי את התייחסותם לסוגיה: למה לקיים עסקים עם סין, ולמה דווקא עכשיו?

סין היא יעד אטרקטיבי ליצוא ישראלי

מתן וילנאי, נשיא לשכת המסחר ישראל-אסיה ושגרירה לשעבר של ישראל בסין פתח והדגיש כי קידום הקשרים בין ישראל וסין הוא יעד אסטרטגי מרכזי עבור ישראל וטוב ששתי המדינות מייחסות חשיבות לפיתוח היחסים ביניהן, בדגש על חדשנות וטכנולוגיה, כפי שבא לידי ביטוי בהכרות נשיא סין, בפגישתו עם רה"מ ישראל, על ישראל כשותפה אסטרטגית בנושא חדשנות. "נקודת הפתיחה ברורה", מסביר וילנאי, "אין

עוררין לגבי הפוטנציאל העסקי שמפיקה ישראל, ככלכלה מוטת יצוא, מהצמיחה המתמשכת בקשרי הסחר עם סין. השוק הסיני הצומח מהווה יעד אטרקטיבי ליצוא הישראלי, שהוא מרכיב מרכזי בצמיחת הכלכלה הלאומית, ומהווה כיום את יעד היצוא השלישי בגודלו של ישראל. הגידול ביבוא מאפשר לצרכן ולחברות הישראליות לרכוש מוצרים ברמת איכות מגוונת ובמחירים תחרותיים. "משבר הקורונה רק מחזק את חשיבותו של השוק הסיני, כאשר הכלכלה הסינית מצליחה לייצר צמיחה (גם אם איטית מבעבר), אל מול ירידה או קיפאון במרבית שווקיה המסורתיים של ישראל. את שנת 2020 צפויה סין לסיים עם צמיחה של 1.9% וקצב הצמיחה צפוי לגדול משמעותית בשנה הבאה". "הצמיחה המהירה והפיתוח הטכנולוגי המואץ שעברה התעשייה הסינית ממקמים אותה כיום בעמדה מובילה בעולם, במגוון רחב של תחומים ובהם: תקשורת ומידע, בינה מלאכותית, רכב חשמלי (ובעתיד אוטונומי), אלקטרוניקה צרכנית ועוד. מדובר כיום בחברות מתקדמות וחזקות המהוות יעד איכותי ואטרקטיבי עבור החברות הישראליות, לא פחות ולעיתים אף יותר מהמתחרות בארה"ב ובאירופה. יתרה מכך, לצד השוק התעשייתי הסיני מתפתח במהירות גם השוק הצרכני, עם העלייה ברמת החיים ובהכנסה הפנויה של הצרכן הסיני שהופכות אותו ליעד מבוקש עבור יצרנים בכל העולם". "הסחר הביטראלי בין שתי המדינות שעמד אשתקד על 11.4 מיליארד דולר (גידול של פי

2.6 בעשור האחרון) שמר על מגמת גידול גם בשנת הקורונה, עם עלייה של כ-5% במחצית השנה הראשונה של 2020!". "הסחר הביטראלי הוא מרכיב חשוב במערכת היחסים בין ישראל וסין, אך עבור מדינה קטנה בעלת משאבים מוגבלים הנשענת במידה רבה על השקעות זרות, מייצגות ההשקעות הסיניות פוטנציאל חשוב ומהותי לא פחות עבור התעשייה הישראלית ובמיוחד עבור חברות הטכנולוגיות. ההשקעות הסיניות משלבות במרבית המקרים יכולות פיננסיות עם תרומה אסטרטגית, ביכולת ייצור בהיקפים גדולים וחשוב אף יותר - ביכולת לסייע בפיתוח השיווק והמכירות לשוק הסיני החשוב. היקף ההשקעות והרכישות הסיניות בארץ עדיין מצומצם, בוודאי בהשוואה להשקעות האמריקאיות והאירופאיות, אבל מייצג מגמה חיובית ובעלת פוטנציאל גדול". "בנוסף", מסכם וילנאי, "הרקורד של השקעות סיניות בחברות מובילות בישראל הוא בהחלט חיובי ומראה כי פעילותן הכוללת של החברות הישראליות שנרכשו ע"י גורמים סיניים לא נפגעה ובסיס הפעילות שלהן בישראל לא רק שלא נפגע אלא אף התרחב. כך מציגה חברת אדמה (מכתשים אגן) צמיחה משמעותית מאז רכישתה על ידי כמצי"נה ונסחרת כיום בשווי של כ-3.5 מיליארד דולר, ובמהלך השנים האחרונות השקיעה מאות מיליוני דולרים בפיתוח מערך הייצור והמוצר בישראל. חברת תנובה המשיכה אף היא לפתח את פעילותה בישראל לאחר רכישתה על ידי קבוצת ברייט

הסינית, וחנכה בשנים האחרונות מפעלים ומתקנים במאות מיליוני שקלים. חברות כמו אלמה לייזר ולומיניס שנרכשו שתיהן על ידי קבוצת פוסון וקרן XIO הציגו אף הן צמיחה מרשימה".

מכרזים בתחומי התשתיות, התחבורה והתקשורת

"תרומתן של ההשקעות הסיניות לכלכלה הישראלית הינה חיובית מעיקרה", מוסיף **אילן מאור**, נשיא לשכת המסחר ישראל - סין והונג קונג. "לא פחות חשוב מכך, אנו רואים כיום, לצד ההשקעות רחבות ההיקף, גם השקעות בחברות בינוניות וקטנות. עבור חברות אלו מהווה ההשקעה / רכישה הסינית לא רק הזרמת מימון (שבחלק מהמקרים, בוודאי בימים אלו - הוא מרכיב מרכזי בהשרדותן / צמיחתן) אלא גם פתח לשוק ענק וחיוני שאת הפוטנציאל הרב שבו היו מתקשות מאוד (אם בכלל) לממש, במשאביהן המוגבלים". "תחום מרכזי בו ניכרת בעשור האחרון פעילות סינית מוגברת ובהיקפים משמעותיים מאוד הוא תחום ההשקעה והמכרזים בתחומי תשתיות, תחבורה ותקשורת. פעילות זו זוכה לחשיפה המקסימלית בתקשורת ומעוררת לעיתים גם ביקורת", מסביר מאור. בנושא זה מדגיש **עמוס יידן**, יו"ר לשכת המסחר ישראל-סין והונג קונג, כי שנים של פעילות ומספר ניכר של פרויקטים שכבר התבצעו בישראל על ידי חברות סיניות, דוגמת מנהרות הכרמל, הרכבת התחתית בתל אביב ועוד, מעידות היטב על היכולות שמביאות עמן החברות הסיניות, בהיבטים המרכזיים של איכות ביצוע, בטיחות, מהירות בביצוע, וכמובן בתמחור. "החברות הסיניות מעסיקות מאות עובדים ישראליים, פועלות בשיתוף פעולה עם עשרות קבלנים וספקים מקומיים ונעזרות בשירותיהם של מתכננים, יועצים, בקרי איכות ועוד, ובכך מייצרות מקורות פרנסה לישראלים מחד, ועודדות בכל הדרישות המקומיות מאידך", מסביר יידן ומוסיף: "בפעילות הסינית בישראל, בתחומים אלו, עולים היבטים אסטרטגיים שמחייבים, לפחות בחלק מהמקרים, התחשבות בשיקולים שמעבר להיבטים העסקיים, בעיקר

בהיבטים של בטחון מידע ובשנים האחרונות גם בהיבטים הקשורים למשולש היחסים ישראל - סין - ארה"ב". "המשך הפעילות הסינית בתחומים אלו בישראל הם אינטרס ברור של הכלכלה הישראלית, ועל כן נכון וראוי לבחון בזהירות מגבלות על פעילות זו. אם חברה סינית יכולה לבצע מהר, באיכות ובמחיר תחרותי קטע כביש כלשהו - ראוי ונכון להיעזר בה. כאשר מדובר בפרויקט רגיש עדיף תמיד להיעזר בחברות ישראליות כקבלני משנה של החבות הסיניות, או לחלופין לבצע את הפרויקטים ללא חברות זרות כלשהן (כולל לא מארה"ב, אירופה וסין) ולוודא שהחברות הישראליות לא יעסיקו קבלני משנה זרים, כפי שנעשה במקרים רבים". "מערכת היחסים עם ארה"ב היא אבן יסוד בתפיסת האינטרס הלאומי (ובכלל זה הביטחוני) של ישראל, וככזו הייתה - יש - ותהיה לה השפעה מהותית על פיתוח קשרי ישראל - סין ובכלל זה גם בתחום הכלכלי. עם זאת, ולצד התחשבות באינטרסים וברגישויות האמריקאיות, לישראל הזכות (החובה) לשמר את האינטרסים הלאומיים שלה. טיפוח הקשרים בכלל וקשרי הכלכלה עם סין בפרט הם בהחלט במסגרת האינטרס הלאומי הישראלי". "הפוטנציאל הסמון בפעילות בזירה הסינית, על מרכיביה: יצוא, יבוא, שת"פ טכנולוגי והשקעות הינו רב, אך כמו בכל פעילות בחו"ל ובוודאי במדינה רחוקה ומאפייני סביבה עסקית שונים מהותית מאלו שבישראל או בשווקי היעד המסורתיים - מערביים, נדרשת הכנה והיערכות משמעותיים על מנת להגדיל את סיכוי ההצלחה". "תהליך ההיערכות והפעילות בסין מורכב מחלקים שנכונים במרבית הזירות בעולם: ליימוד השוק, התאמת הפתרון / מוצר, הערכת הפוטנציאל והתשומות הנדרשות, בניית תכנית אסטרטגית, וכו'. גם כאן המרכיבים דומים אך בשל ייחודו ועוצמתו של השוק הסיכון בהכנה חסרה הוא גדול במיוחד". "בהיערכות נכונה לעבודה מול השוק הסיני חשוב להכיר ולהיערר בהתאם אל מול מאפייני סביבת העבודה והתרבות העסקית הסינית, שב-

חלקה מזכירה במידת מה את זו שלנו (מעבר ליחסים א-פורמליים, חשיבות הקשר האישי) וחלקה שונה ומאתגר במיוחד עבור הישראלים - אם בהיבטים הטכניים (שפה, מרחק, שעות) ואם בהיבטים ההתנהגותיים (הימנעות מאמירות ישירות ומעיוותים ישירים, התארכות תהליכים, רגישות רבה ל"אבדן פנים" ועוד). לכן, מרכיב מהותי בפעילות בסין ובהתמודדות עם הסביבה העסקית הסינית הוא הכרת הסביבה החוקית והמשפטית, שהיא אלמנט בלתי נמנע ורב השפעה על ההווה והעתיד של הפעילות במרחב הסיני", מסכם יודן.

שיפור בהתייחסות לזכויות קניין רוחני

יואב שדה, סגן יו"ר לשכת המסחר ישראל-סין והונג קונג, מדגיש כי בשנים האחרונות עוברת מערכת המשפט והחוק הסינית תהליך מתמשך של רפורמות והתאמות לתהליך הפתיחה של המשק הסיני והחיבור בינו ובין הכלכלה הבינלאומית: "במסגרת זו אנו עדים לשיפור משמעותי בהתייחסות לזכויות קניין רוחני בסין וההגנה המשפטית על זכויות אלו נעשית יותר אפקטיבית. בהתאם, היערכות נכונה ברמה המשפטית בתחום הקניין הרוחני עשויה לשפר באופן משמעותי את ההגנה על חברות טכנולוגיות ישראליות הפועלות בשוק הסיני". לשכת המסחר ישראל - סין והונג קונג משרתת חברות ישראליות השואפות לפעול למקסום הפוטנציאל הרב שמייצגים התעשייה והשוק הצרכני הסיני מחד ולהיערך טוב יותר אל מול האתגרים העומדים בפניהן מאידך. חברות הלשכה נהנות מהניסיון העשיר והידע שנצבר בקרב הנהלת וחברי הלשכה, מסיוע בייעוץ והפניה לגורמים רלוונטיים, מהשתתפות בפעילויות הלשכה השונות, דוגמת מפגשים עם משלחות ממשלתיות ועסקיות, וובינרים בנושאים שונים בימי הקורונה, ועוד. אז אם סין נמצאת על המפה שלכם - מקומכם בלשכת המסחר ישראל-סין והונג קונג.

לירון אורמן היא מנכ"לית לשכת המסחר ישראל-אסיה למידע נוסף ולהרשמה: www.israel-asia.org